

İnsanı resmeden bir başyapıt!

Ata Kalınyazgan, 15.06.2014

Çok iyi bir filmle çok iyi bir romanın aynı etkiyi yaratamayacağı düşüncesinin temel nedeni edebiyat ile sinemanın farklı dillerde konuşmasıdır. Lakin, sağlam diyaloglarla örülü, yoğun karakter analizlerine yer veren, kalemi güçlü, derinlikli bir senaryoya ve bu senaryoyu sırtlayabilecek kapasitede oyuncular ile sinema sanatını çok iyi bilen usta bir yönetmene sahip bir film de tıpkı bir roman tadına ulaşabilir. Üstelik sinemanın bir avantajı da, edebiyatın yanında tiyatro, resim, müzik ve fotoğraf gibi sanat dallarını da bir araya getirerek hepsinin güzelliğinden yararlanabilmektir. Yani bahsettiğimiz tarzda bir film bu tadın ötesine dahi geçebilir. İşte, edebiyatın zenginliğini sinemada hissettirmeyi başararak çok zor bir işin üstesinden layıkıyla gelen Nuri Bilge Ceylan'dan unutulmaz bir başyapıt; Kış Uykusu...

Kalın bir romanı görünce yaşadığımız ürkünç duyguyu anımsatan upuzun süresiyle ilk önce kafalarda soru işaretlerine sebep olup, izlerken de tüm bu önyargıları zihnimizden silip süpürerek sürenin nasıl akıp gittiğini hissettirmeyen büyüleyici bir yapımla karşı karşıyayız. Filmlerinin diyalog yoksunu olduğunu söyleyenlere bir cevap niteliğinde, son yılların en konuşkan yapımlarından birine imza atıyor Nuri Bilge Ceylan, üç saat on altı dakikayı akıllıca dolduruyor. Kusursuzca, eleştirmenlerin en ukulasına bile malzeme bırakmayacak derecede ustalıkla yönetiyor filmi. Bu sefer

yönetmenin o kendine özgü doğa teması yerini insana bırakıyor, aşına olduğumuz belgesel tadındaki çekimleri ise yine yerli yerinde duruyor ama ağırlığı hafiflemiş bir şekilde. Nuri Bilge, filminde insanı ve insan ruhunu inceliyor, öyküsünü insan doğası üzerine kuruyor, malzemesini de yine taşradan çıkarıyor. Önceki bazı filmlerinde de değindiği insanın zaaflarını daha geniş bir yelpazede anlatıyor, karakter çatışmaları ve çözümlmelerine bolca yer veriyor. Herkes ilgiyle izliyor çünkü perdede bir nevi kendini görüyor.

Film, her yerinden huzur ve sükunet fişkırın enfes bir Kapadokya resmiyle açılıyor. Nuri Bilge, Nevşehir'in etkileyici görüntüleriyle seyirciyi mest ederek bu konudaki başarısına bir kez daha hayran bırakıyor. Daha sonra kamera yavaş yavaş karakterlere doğru yöneliyor; babasından miras kalan oteli (ismi Othello Hotel bu arada) işleten eski bir tiyatro oyuncusu Aydın, onun, hayırsever mutsuz eşi Nihal, kocasından ayrılıp İstanbul'dan yanına taşınan ablası Necla, her türlü ayak işine yardım eden sağ kolu Hidayet, saz arkadaşı Suavi, hapisten yeni çıkmış belalı kiracısı İsmail, İsmail'in, Aydın'ın arabasının camını çatlatan oğlu İlyas, kardeşi imam Hamdi, öğretmen Levent ve gezgin motorcu Timur. Tüm karakterlerin iç dünyalarına inerek hepsini, bir bir tanıyoruz ilk etapta, her biri hakkında fikir ediniyoruz, aynı bir romanda olduğu gibi.

Başkarakter Aydın, krallığı küçük olsa da orada en azından kralın kendisi olduğunu düşünen, yerel bir gazetede çevresinden etkilendiği konular üzerine köşe yazıları yazan, zengin, oyunculuk kariyerinden gelen entelektüelliğini ve ukalalığını esirgemeyen, alaycı bir tavır ortaya koyan, ahlak-vidcan gibi kelimelerden bahseden, korkak bir 'aydın' tiplemesi. Nihal, finale kadar tamamen pasif kalan bir karakterken Necla ise ilk perdenin yıldızı; Aydın'ın çevresinde ona karşı ciddi eleştiriler getirebilecek tek kişi, ki zaten ikisinin arasında gerçekleşen bir tartışma ile birlikte bu durum daha iyi

anlaşıyor. Necla'nın içinde biriktirdiklerini döktüğü sahnede Aydın'ın kişiliği iyice netleşmiş oluyor. Öte yandan Necla ile Nihal arasındaki bir tartışma da Necla'nın özelliklerini belirginleştiriyor. Necla kaybolduktan sonra ise, ikinci perdede meydana Nihal çıkıyor, seyirciye biraz daha uzak bir insanı tasvir ediyor, kendi ayakları üzerinde durmak isteyen ama bir o kadar da güçsüz bir karakter kendisi. Fakat burada kimse bir kazananı-kaybedeni yahut haklıyı-haksızı oynamıyor, hepsi kendinin haklı olduğunu düşünürken her birinin kazandığı ve kaybettiği anlar oluyor.

Üç ana karakter arasındaki karşılıklı çatışmalardan yola çıkarak vardığımız sonuç ise; üçünün de hali vakti yerinde olmasına rağmen bencil, dik kafalı kişiler olukları için yapayalnız bir hayat sürüp bu yalnızlığın altında yatan mutsuzluklarıyla tam olarak da günümüz insan modelinin ve sorunlarının bir portresini yansıttıklarıdır. Güncel hayatta hepimizin karşısına çıkabilecek sorunlardır bunlar, her karakter kendimizden bir parça bulabileceğimiz şekilde yazılmıştır.

Nuri Bilge Ceylan, kendi de belirttiği gibi eşiyile birlikte yazdığı senaryoda Çehov hikayelerinin hatlarından yararlanıyor, Shakespeare ve Dostoyevski'den de birkaç nota ilave ederek harikulade bir metin hazırlıyor. Bu edebi zenginliği bir de Franz Schubert'in piyano sonatıyla destekliyor, seçtiği muhteşem müzik yarattığı atmosferin tamamlayıcı unsuru oluyor.

Bu çok kapsamlı hikaye, sınıfsal farklılıklar, kendini üstün görme, zengin-fakir ayrımcılığı gibi konulara değinip, bencillik, kincilik, yalnızlık, kibir gibi insan özelliklerini işleyerek son derece doğal ve dürüst diyaloglarla, kimi zaman memleket meselelerine de baş vurarak hafiften politik baharatlar eşliğinde anlatılıyor bize. Tüm münakaşalar, birçok anlam ve mesaj taşıyor, edebi yoğunluğuyla çoğu zaman şiddetli ve çarpıcı bir etki yaratıyor, lakin aralara serpiştirilen saf ve naif bir NBC mizahıyla da aynı oranda samimi bir hava estiriyor. Yani tüm teatrallğine rağmen gerçekliğini ve akıcılığını daima koruyor film. Ayrıca farklı görüşlere açık yapısıyla kapıları her türlü yola çıkıyor (kimisi kıyıdan köşeden yakaladıklarıyla siyasi göndermeler dahi bulacaktır bence) ama her yol, sonunda yine aynı noktaya varıyor elbette.

Senaryonun bu kadar mükemmel olmasında öne çıkan hususlardan biri de kanımca mutlak bir düzene oturtulmuş olay örgüsü. Birbiriyle bağlantısı kopmayan sahne geçişleri ve yan öyküler fevkalade bir sırayla dizilmişler. Ceylan, her sahne arasına koyduğu eslerle de merakı ayakta tutmayı başarmış. Filmin sonuna kadar alttan alttan ilerleyen bir gizem de katmış işin içine.

Nuri Bilge Ceylan, artık kaliteli oyuncularla çalışacağını altını bir röportajında çizmişti sanırım. Kış Uykusu'nun kadrosu, Türk sinemasının saygın oyuncularından birkaçını topluyor. Başta, karakteriyle bütünleşen, performansının zirvesinde gezinen Haluk Bilginer olmak üzere, Melisa Sözen (genç

yaşta yüzünü böylesi güçlü bir şekilde kullanan başka bir Türk aktrise rastlamış mıydık bilmiyorum), Mehmet Ali Nuroğlu, Ayberk Pekcan, Nadir Sarıbacak, Serhat Mustafa Kılıç, Tamer Levent, Nejat İşler ve Demet Akbağ; herkes mükemmel oynuyor, filme hoş tatlar, fazladan renkler katıyorlar.

Diğer taraftan o muazzam görselliklerin yaratıcısına da bir şapka çıkarmak lazım. Gökhan Tiryaki'nin nefis sinematografisiyle gözlerimiz adeta bayram ediyor. Sudan çıkarılmaya çalışılan at ve Aydın'ın vurduğu tavşanın can çekişmeleri gibi daha birçok detaylı sahne ve tabii ki her görüntüde yer alan nefis kar yağışı, o soluk beyazlık... Her şey o kadar sahici ki etkilenmemek elde değil.

Kış Uykusu'nu, Ceylan'ın tazeliğini yitirmemiş ve kolay kolay da yitirmeyecek diğer eserleriyle karşılaştırmak pek doğru olmayacaktır zira her birinin değeri ve yeri ayrıdır bizde. Bunun haricinde kendisinin, birkaç kez katıldığı dünyanın en prestijli festivali olarak anılan Cannes'dan büyük ödül olan Altın Palmiye'yi nihayet kucaklayarak bu gururu ülkemize getirdiğini görmek zaten çok başka bir keyif. Bana kalırsa Nuri Bilge Ceylan buradan hareketle, Türk sinema tarihine armağan ettiği bu son yapıtıyla birlikte isminin büyük yönetmenler arasında anılmasını artık tamamıyla hak etmiştir.